

Kontrola Obywatelska Planów Gospodarki Niskoemisyjnej

PODSUMOWANIE WYNIKÓW I REKOMENDACJE dla MIASTA KATOWICE

15 styczeń 2016

WPROWADZENIE

Poniższe podsumowanie zostało opracowane na podstawie kontroli przeprowadzonej przy wykorzystaniu Narzędzia Kontroli Obywatelskiej Planów Gospodarki Niskoemisyjnej, dostępnego na stronie <http://www.pkeom.pl/pgn>, przygotowanego w ramach projektu „Kontrola obywatelska nad wdrażaniem polityki niskoemisyjnej”.

Projekt ma umożliwić obywatelom ocenę bez sięgania po opinię specjalistów – czy PGN w ich gminie został właściwie przygotowany i odpowiada ich potrzebom oraz potrzebom gminy. Zastosowanie Narzędzia Kontroli Obywatelskiej (NKO) pozwoli zwiększyć szanse na efektywną transformację w kierunku gospodarki niskoemisyjnej na poziomie lokalnym oraz na lepszą komunikację i współpracę między mieszkańcami a Urzędem Gminy. NKO pełni jednocześnie rolę edukacyjną.

Projekt realizują Polski Klub Ekologiczny Okręg Mazowiecki (lider) oraz Instytut na rzecz Ekorozwoju i norweska organizacja Framtiden i våre hender (partnerzy), w ramach programu Obywatele dla Demokracji, prowadzonego przez Fundację im. Stefana Batorego we współpracy z Polską Fundacją Dzieci i Młodzieży, finansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (tzw. Funduszy EOG).

PODSUMOWANIE WYNIKÓW KONTROLI

UDZIAŁ SPOŁECZEŃSTWA W TWORZENIU PGN

A. Informowanie:

Podstawowe wiadomości o przystąpieniu do prac nad PGN i związanych z tym działaniach (inwentaryzacja emisji) zamieszczano na odrębnym portalu Energia i Środowisko w Katowicach, mającym charakter informacyjno-edukacyjny. Informacja pojawiła się też na stronie internetowej Urzędu, Platformie Konsultacji Społecznych oraz na lokalnych portalach informacyjnych i w miejscowej bezpłatnej gazecie. Odniesienie ze strony głównej Urzędu do wartościowego portalu tematycznego Energia i Środowisko jest trudne do znalezienia, słabo widoczne, przez co osoby poszukujące informacji o PGN lub na inne tematy poruszane na portalu mogą mieć problem z ich odnalezieniem.

B. Angażowanie społeczeństwa:

Projekt PGN opracowano bez udziału społecznego. Mieszkańcy nie uczestniczyli w opracowaniu założeń do projektu Planu ani w zbieraniu danych do inwentaryzacji emisji CO₂. Ograniczono się do ankietyzacji

Projekt realizowany jest w ramach programu Obywatele dla Demokracji, finansowanego z Funduszy EOG

podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. Większość danych do opracowania PGN pochodziła z opracowanych wcześniej Założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla miasta Katowice.

C. Konsultacje społeczne projektu PGN:

Projekt PGN był konsultowany wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko, jednak udział społeczeństwa w konsultacjach był znikomy. Obwieszczenie o możliwości zapoznania się z dokumentem zostało zamieszczone na okres 21 dni w BIP UM Katowice i na tablicy ogłoszeń Urzędu Miasta. Projekt dokumentu został udostępniony w wersji elektronicznej na Platformie Konsultacji Społecznych. Nie informowano o konsultacjach wystarczająco szeroko. Nie zachęcono mieszkańców do wyrażenia opinii, np. poprzez organizację spotkań.

POZIOM ZAANGAŻOWANIA WŁADZ I URZĘDU GMINY W PROCES OPRACOWANIA PGN:

Powołano zespół odpowiedzialny za opracowanie PGN, w którego skład weszli przedstawiciele 4 wydziałów Urzędu Miasta Katowice: Kształtowania Środowiska, Budynków i Dróg, Funduszy Europejskich, Rozwoju Miasta. Kontakt wykonawcy oraz Miasta Katowice odbywał się poprzez przewodniczącą lub koordynatora zespołu.

Przedstawiciele Rady Miasta/Gminy przed przyjęciem PGN przygotowali się do dyskusji, a następnie aktywnie w niej uczestniczyli debatując nad treścią Planu, głównymi celami i planowanymi przedsięwzięciami.

UDZIAŁ SPOŁECZEŃSTWA WE WDRAŻANIU, MONITORINGU I EWALUACJI REALIZACJI PGN

A. Społeczeństwo w gospodarce niskoemisyjnej na poziomie lokalnym:

Dostrzeżono potrzebę aktywnego włączania mieszkańców we wdrażanie Planu i określono ich rolę w realizacji określonych zadań. Nie uwzględniono ich jednak w składzie zespołu koordynującego. Zaangażowanie mieszkańców wzmocnią zaplanowane akcje edukacyjno-informacyjne dopasowane tematycznie do poszczególnych obszarów interwencji. W treści PGN brakuje informacji o udziale społeczeństwa w tworzeniu dokumentu.

B. Monitoring i ewaluacja:

PGN zawiera szczegółowe wytyczne dotyczące monitoringu i ewaluacji. W opisie nie uwzględniono udziału mieszkańców w tym procesie i nie określono sposobu postępowania w przypadku wyników monitoringu odbiegających od oczekiwanych, np. działań naprawczych. Aktualizację Planu przewidziano jako odrębne działanie i podkreślono udział mieszkańców w jego realizacji.

PGN – LOGIKA INTERWENCJI:

Plan ma właściwą konstrukcję logiczną, wymaga jednak dopracowania i uzupełnienia. Określono cele, z których większość odpowiada na zidentyfikowane problemy związane z emisją dwutlenku węgla i innych substancji szkodliwych do powietrza. Nie wskazano związku między celami strategicznymi i szczegółowymi. Cele nie są mierzalne. Dla poszczególnych zadań określono policzalny efekt

Projekt realizowany jest w ramach programu Obywatele dla Demokracji, finansowanego z Funduszy EOG

ekologiczny, energetyczny i ekonomiczny. W celu weryfikacji rezultatów działań zaproponowano szereg wskaźników, jednak bez konkretnych wartości, przez co w procesie ewaluacji będzie brakować punktu odniesienia.

Dla poszczególnych zadań określono budżet wraz ze źródłem finansowania, co zwiększa szanse osiągnięcia planowanych rezultatów w założonym czasie.

W Planie zawarto informacje o priorytetach UE zbieżnych z celami PGN oraz o przewidywanych przedsięwzięciach, które mogą być dofinansowane w ramach dostępnych programów dotacyjnych. Zgodność PGN ze strategiami wyższego rządu i zasadami korzystania z dostępnych źródeł finansowania może ułatwić pozyskanie środków zewnętrznych.

Inwentaryzacja zużycia energii (podstawa obliczenia emisji CO₂) prowadzona była przez firmę opracowującą wcześniej aktualizację Założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, co zapewniło spójność obu dokumentów.

PGN – ADEKWATNOŚĆ DZIAŁAŃ PLANOWANYCH W PGN:

Inwentaryzacja wielkości emisji CO₂ i innych zanieczyszczeń przeprowadzona została na podstawie aktualnych danych, uzyskanych na potrzeby zmiany projektu Założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla miasta Katowice. W Planie uwzględniono również potencjał gminy w zakresie poprawy jakości powietrza.

Cele i działania określone w PGN obejmują większość obszarów kluczowych dla redukcji emisji CO₂, co świadczy o tym, że gmina stara się maksymalnie wykorzystać potencjał na rzecz redukcji emisji. Przedstawiono cele i działania w zakresie: efektywności, rozwoju OZE, efektywnego korzystania z energii, promocji prawidłowych postaw konsumenckich i ograniczania emisji gazów cieplarnianych i innych zanieczyszczeń do powietrza z sektora transportu. W Planie nie ma działań dotyczących planowania przestrzennego. Zadania związane z tym obszarem są w Katowicach prowadzone w oparciu o inne dokumenty. Zaplanowano współpracę z przedsiębiorcami na rzecz redukcji emisji i ochrony powietrza.

WNIOSKI OGÓLNE:

Mimo że przeprowadzono konsultacje społeczne projektu PGN wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko, sam dokument opracowany został bez udziału społeczeństwa, co może utrudnić aktywne uczestnictwo mieszkańców w jego wdrażaniu. Na wyróżnienie zasługuje wykazanie w dokumencie korzyści społecznych poszczególnych działań, co może posłużyć wzmocnieniu komunikacji z mieszkańcami. Słabością Planu jest opisanie celów strategicznych i szczegółowych oraz działań osobno, bez przejrzystego pokazania powiązań pomiędzy nimi oraz niedopracowane wskaźniki. Te braki mogą stanowić barierę dla sprawnej realizacji zaplanowanych celów.

REKOMENDACJE

1. Jeżeli informacje na temat aktualizacji czy uzupełniania PGN lub dotyczące jego wdrażania będą publikowane na odrębnym portalu „Energia i środowisko w Katowicach”, link do niego powinien

znaleźć się na stronie Urzędu w dobrze widocznym miejscu (np. baner w bocznym menu). Warto zastosować to rozwiązanie także w przypadku zamieszczania części materiałów w obu miejscach (na portalu i na stronie Urzędu). Jeśli portal ma być skutecznie promowany, to korzystne będzie stworzenie możliwości przejścia do niego z kilku różnych miejsc na stronie głównej Urzędu.

2. Zaleca się wdrożenie proaktywnych metod konsultacji społecznych, w tym włączanie mieszkańców i lokalnych organizacji pozarządowych w uzgodnienia na każdym etapie wdrażania i aktualizacji Planu.
3. Wskazane jest wdrożenie zalecenia zapisanego w PGN polegającego na powołaniu zespołu koordynacyjnego, odpowiedzialnego za wdrażanie, monitoring i ewaluację realizacji PGN. Powinni się w nim znaleźć m.in. przedstawiciele społeczności lokalnej.
4. Wyniki monitoringu powinny być ściśle powiązane z realizacją działania „Aktualizacja Planu gospodarki niskoemisyjnej dla miasta Katowice oraz Założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną oraz paliwo gazowe dla miasta Katowice”. Informacje na temat wyników monitoringu należy podać do publicznej wiadomości.
5. Dla większej przejrzystości dokumentu zaleca się ujęcie w formie tabeli zależności pomiędzy diagnozą, celami i działaniami. PGN należy uzupełnić Plan o mierzalne wskaźniki produktu, określone na podstawie diagnozy oraz zaplanowanych celów.
6. Warto zadbać o spójność celów rozwojowych Strategii Rozwoju Miasta Katowice i celów PGN.
7. Warto lepiej opisać w PGN realizowane przez gminę działania partnerskie, wychodzące poza obszar gminy, jeśli ich realizacja będzie miała wpływ na osiągnięcie celów PGN. Warto też wzmacniać i rozbudowywać tego typu współpracę, szczególnie przez podejmowanie kolejnych wspólnych działań w projektach partnerskich, łącząc podmioty z sektora publicznego, społecznego i biznesowego.
8. Warto powiązać wdrażanie PGN z realizowanym równolegle Planem Ograniczania Niskiej Emisji (PONE), aby w pełni wykorzystać potencjał ochrony powietrza na terenie gminy.